

Innst. S. nr. 267

(2007–2008)

Innstilling til Stortinget fra arbeids- og sosialkomiteen

Dokument nr. 8:64 (2006–2007)

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Robert Eriksson, Arne Sortevik, Karin S. Woldseth og Kari Kjønaas Kjos om å sørge for at ofrene etter bombingene av Laksevåg og Holen skole får sine søknader om krigspensjon vurdert på nytt

Til Stortinget

SAMMENDRAG

I dokumentet fremmes følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen sørge for at alle søknader om krigspensjon etter 1999, fra personer som var til stede på Laksevåg og Holen skole den 4. oktober 1944, blir tatt opp til ny vurdering."

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslaget.

KOMITEENS BEHANDLING

Komiteen ba i brev av 16. april 2007 om departementets vurdering av forslaget. Statsrådets svarbrev av 2. mai 2007 følger vedlagt. Saksordfører rettet 12. oktober 2007 og 14. mars 2008 forespørsel til statsråden vedrørende videre behandling av saken, herunder spørsmål knyttet til rapporten "Varig psykiske skader etter krigshendelser i barndommen". Statsrådets svarbrev av 1. november 2007 og 13. mai 2008 følger vedlagt.

KOMITEENS MERKNADER

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Lise Christoffersen, Eva Kristin Hansen, Per Rune Henriksen og Sverre Myrli, fra Fremskrittspartiet, Robert Eriksson, Kari Kjønaas Kjos og Kenneth Svendsen, fra Høyre, Martin Engeset, fra Sosialistisk Venstreparti, lederen Karin Andersen, fra Kristelig Folkeparti, Åse Gunhild Woie Duesund, fra Senterpartiet, Dagfinn Sundsbø, og fra Venstre, André N. Skjelstad, er tilfreds med at saken om krigspensjon for ofrene etter bombingene av Laksevåg og Holen skole nå får en løsning.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Venstre, viser til at nyere forskning har gitt økt innsikt i barns opplevelser og traumer i etterkant i forbindelse med krigshandlinger. Flertallet er derfor tilfreds med at ofrene nå får en ny vurdering i NAV og forutsetter at dette kan skje så raskt som mulig.

Flertallet viser til at ekspertgruppen har kommet fram til at påkjenningene med hensyn til hulebarnbarna i Finnmark var for forskjellig til at en felles gruppebasert vurdering kan legges til grunn, men at statsråden i sitt svarbrev av 13. mai 2008 understreker at også disse sakene om krigspensjon skal få en ny gjennomgang med sikte på en vurdering av om noen vil komme inn under de kriteriene som det legges opp til med hensyn til barna fra Holen skole. Flertallet legger vekt på at dette arbeidet gis høy prioritet og at relativt like tilfeller får en mest mulig lik behandling. Det må vektlegges at mange har måt-

tet vente lenge på å få sine saker vurdert for krigspen-
sjon, og at mange nå er i høy alder.

Komiteens medlemmer fra Frem-
skrittspartiet, Høyre, Kristelig Folke-
parti og Venstre viser til at Stortinget har vedtatt
flere ulike kompensasjonsordninger i forbindelse
med den andre verdenskrig. Imidlertid har det i etter-
tid vist seg at behandlingen av flere av ofrene ikke
har vært god nok, og at de rapporter og vurderinger
som tidligere er lagt til grunn, ikke i tilstrekkelig grad
har tatt hensyn til barns opplevelser og traumer i
etterkant i forbindelse med krigshandlinger. Disse
medlemmer er derfor tilfreds med at ofrene nå får
en ny vurdering i NAV og forutsetter at dette kan skje
så raskt som mulig, med tanke på alderen til enkelte
av ofrene.

Komiteen viser videre til den betydelige inn-
sats som Minneforeningen av 4. oktober 1944 og
Rolf Andersen gjennom år har gjort for å dokumen-
tere ofrenes fysiske og psykiske lidelser og senskader
av betydelig art som følge av opplevelsene.

Komiteen understreker imidlertid at det vil
være naturlig at de tidligere omtalte huleboerne og
tvangsdeponerte i Finnmark og Nord-Troms får sine
saker gjenopptatt etter samme prinsipp om presump-
sjon der krigspåkjenningen fyller belastningskrite-
riene for posttraumatisk stress.

Komiteens medlemmer fra Høyre,
Kristelig Folkeparti og Venstre fremmer
på denne bakgrunn følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen utrede en billighets-
erstatningsordning for huleboerne og de tvangsde-
porterte i Finnmark og Nord-Troms, og ber Regjerin-
gen komme tilbake til Stortinget på egnet måte."

Komiteen viser videre til at Stortinget har ved-
tatt flere ulike kompensasjonsordninger i forbindelse
med den andre verdenskrig, blant annet til nordmenn
i japansk fangenskap. En rekke norske sjøfolk ble
under den andre verdenskrig holdt i fangenskap i
Afrika. I løpet av sommeren 1940 ble 26 norske skip
holdt tilbake i franske kolonier i Nord- og Vest-
Afrika, først og fremst i landene Senegal, Marokko
og Algerie. I overkant av 700 nordmenn ble internert
om bord på skipene eller satt i fengsler og fangeleirer
langt inne i ørkenen. En del lyktes i å rømme fra fan-
genskap, mens de øvrige først ble befridd ved den
allierte landgangen i Nord-Afrika i november 1942.
Norske krigsseilere som satt i fangenskap i Afrika,
opplevde betydelige fysiske og psykiske lidelser.

Komiteens flertall, medlemmene fra
Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstre-

parti og Senterpartiet, viser til Stortingets
behandling av Dokument nr. 8:87 (2005–2006) –
Forslag fra stortingsrepresentantene Odd Einar
Dørum, Gunvald Ludvigsen, Gunnar Kvasheim og
Gunn Berit Gjerde om å opprette en kompensasjons-
ordning for norske krigsseilere som satt i fangenskap
i Afrika under den andre verdenskrig, jf. Innst. S. nr.
22 (2006–2007).

Flertallet viser til flertallets vurderinger i
denne saken, hvor det heter:

"Komiteens flertall har stor forståelse og medfø-
lelse for de lidelser som mange av krigsseilerne ble
utsatt for under 2. verdenskrig. Flertallet mener imid-
lertid at det ikke er gitt at alle som ble berørt av van-
skelige forhold under 2. verdenskrig, skal tilkjennes
en rimelighetskompensasjon. Det vises til St.meld.
nr. 44 (2003-2004), som Stortinget har sluttet seg til,
der det er gitt en generell vurdering av hvordan fram-
tidige krav fra ulike grupper skal behandles. Det er
uttalt at det i utgangspunktet bør være en høy terskel
for å utvide billighetserstatningsordningene. Flertal-
let viser til at hovedregelen i billighetserstatningssak-
ker er at det offentlige har hatt en innflytelse på det
inntrufne og kan klandres. Flertallet kan ikke se at så
er tilfelle når det gjelder krigsseilere i afrikansk fan-
genskap. Flertallet viser videre til at den gruppe
krigsseilere som satt i fangenskap i Afrika under 2.
verdenskrig ikke kan likestilles med krigsseilere som
satt i japansk fangenskap, da den norske stat gjennom
fredsavtalen av 8. september 1951 hadde vanskelig-
gjort muligheten for nordmenn til å søke erstatning
fra japanske myndigheter på grunn av internering
under 2. verdenskrig."

Komiteens medlemmer fra Frem-
skrittspartiet, Høyre, Kristelig Folke-
parti og Venstre viser til at dette er en sak som
ikke har fått så mye oppmerksomhet, og ofrene har
ikke fått noen form for kompensasjon fra den norske
stat for sin betydelige innsats for Norge under den
andre verdenskrig. For mange ble det et nesten to og
et halvt år langt fangeopphold.

Disse medlemmer understreker at det som
hovedregel skal være en høy terskel for å bruke en til-
passet billighetserstatningsordning. Å ha opplevd
krig i seg selv kan ikke være grunn nok til billighets-
erstatning. Disse medlemmer ser imidlertid ikke
at det er prinsipiell forskjell på nordmenn som satt i
japansk fangenskap og fangenskap i afrikanske land,
og finner det derfor rimelig at det etableres en erstat-
ningsordning for nordmenn i afrikansk fangenskap.

Komiteens medlemmer fra Frem-
skrittspartiet viser til den store og viktige innsat-
sen som våre sjøfolk bidro med under den andre ver-
denskrig, og er av den oppfatning at denne glemte
gruppen også bør komme inn under en erstatnings-
ordning for den tort og svie som de ble påført under
sitt fangenskap.

Disse medlemmer viser for øvrig til sine merknader i behandling av Dokument nr. 8:87 (2005–2006) om å opprette en kompensasjonsordning for norske krigsseilere som satt i fangenskap under den andre verdenskrig, jf. Innst. S. nr. 22 (2006–2007).

Disse medlemmer vil på denne bakgrunn fremme følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen legge fram forslag om en erstatningsordning for nordmenn i afrikansk fangenskap under den andre verdenskrig."

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Venstre viser til boken "Vi reiste oss igjen – et 60-årsminne om 4. oktober 1944" – hvor formannen i Minneforeningen av 4. oktober 1944, Nils Lexander, uttaler følgende:

"Ser man bort fra Finnmarkskommunene, var Laksevåg den mest krigsherjede kommunen i landet."

Disse medlemmer vil peke på ekspertvurderingen "Varig psykisk skade etter krigshendelser i barndommen" som ble avgitt i mars 2008. Ekspertgruppens anbefalinger med hensyn til skolebarna på Holen skole og huleboerne i Finnmark ble sammenfattet slik:

"Utvalget mener på grunnlag av det innsamlede datamaterialet at det er argumenter for at presumsjon som prinsipp for årsaksvurdering kan innføres der det dreier seg om spesielt alvorlige og enhetlige gruppepåkjenninger og de krigsrelaterte psykiske skadene er spesifikke. Konkret dreier dette seg om skolebarna på Holen skole som ble direkte rammet av bombing og som i voksen alder har fått påvist en psykisk skade/lidelse forenlig med posttraumatisk stresslidelse eller innen det posttraumatiske stressspektrum. Med dette menes et symptombilde hovedsakelig eller delvis preget av posttraumatisk angst (altså der en full eller delvis PTSD er til stede). Andre barn i Laksevåg og i Norge for øvrig som ble direkte rammet av bombing på samme måte som barna på Holen skole, vil også kunne bedømmes etter en slik presumsjon.

Mht. huleboerbarna i Finnmark har ekspertgruppen kommet til at påkjenningene var for forskjellige til at en felles gruppebasert vurdering kan legges til grunn. For grupper av disse med spesielt alvorlige påkjenninger og med de påregnelige følgetilstandene, vil imidlertid et presumsjonsprinsipp kunne legges til grunn. I øvrig må det foretas en individuell vurdering av krigspåkjenningen og den eventuelt varige psykiske skade."

Disse medlemmer viser til at man har motatt henvendelser fra Minneforeningen av 4. oktober 1944 den 25. april 2006 sammen med en dokumentarfilm om tragedien på Laksevåg, "Sår som aldri leges" og boken "Vi reiste oss igjen". Foreningen viser til at mange av dem som har søkt om krigspen-

sjon og fått avslag flere ganger, er blitt bitre over den urettferdige behandlingen de mener de har fått.

Disse medlemmer viser til at en dom i Gulathing lagmannsrett i november 2005 slo fast at bombing av Laksevåg og Holen skole hadde en skadeevne som kunne forårsake posttraumatisk stresslidelse (PTSD). Allikevel uttalte underdirektør Martin Andresen i Rikstrygdeverket (RTV) at utfallet av rettssaken ikke ville få noen konsekvenser for RTVs praksis og behandling av andre søkere fra Holen skole og Laksevåg.

Disse medlemmer viser til pressemelding utsendt av Arbeids- og inkluderingsdepartementet 13. mai 2008, hvor det står:

"Omleggingen av praksis i krigspensjonssaker innebærer at NAV i spesielt alvorlige saker heretter vil kunne foreta en forenklet vurdering av spørsmålet om hvorvidt det foreligger en årsakssammenheng mellom krigshandlingen og den psykiske skaden som senere er oppstått."

Disse medlemmer viser videre til svarbrev av 13. mai 2008 fra statsråd Bjarne Håkon Hanssen, hvor han uttaler:

"Arbeids- og velferdsdirektoratet har opplyst at etaten av eget tiltak vil gå gjennom alle avslagssaker vedrørende barn fra Holen skole og huleboersakene på nytt. De personene dette gjelder vil derfor ikke måtte sende inn ny søknad eller på annen måte ta eget initiativ for å få sin sak vurdert på nytt. Det legges opp til at denne gjennomgangen gjøres i løpet av 2008."

Disse medlemmer vil videre vise til at alle søknader om krigspensjon for dem som ble rammet av bombing i Laksevåg og Holen skole etter år 2000, ble, ifølge Bergens Tidende, avslått, mens et fåtall vant frem via Trygderetten eller gjennom søksmål mot staten.

Disse medlemmer er tilfreds med at arbeids- og inkluderingsminister Bjarne Håkon Hanssen åpner for at flere barn som under den andre verdenskrig ble direkte rammet av krigshandlinger, kan få krigspensjon, og at praksisendringen blant annet må få konsekvenser for barna som overlevde bombing av Holen skole i Laksevåg høsten 1944.

Disse medlemmer mener det er viktig og helt avgjørende at Arbeids- og velferdsdirektoratet følger ekspertgruppens anbefalinger, samt at de legger til grunn dommen i Gulathing lagmannsrett fra november 2005, når de nå skal gå gjennom avslagssakene på nytt.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet er enig i at de grupper som det vises til i komiteens merknad, også bør få sine saker vurdert.

Disse medlemmer vil imidlertid ha et spesielt fokus på ofrene fra Laksevåg og Holen skole.

Den situasjonen de, som under krigen var barn på Holen skole, ble utsatt for, var slik disse medlemmer ser det helt spesiell. Angrepet og de fysiske og psykiske skadene disse barna ble utsatt for, ble påført dem av allierte styrker og har preget deres liv siden 6–7-års alderen.

Disse medlemmer mener dette krever en helt spesiell oppmerksomhet fra samfunnets side.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre mener måten samfunnet har behandlet ofre fra den andre verdenskrig på, generelt ikke er forbilledlig. Dette gjelder både mennesker som tjenestegjorde i forsvaret av landet og sivile som ble sterkt rammet av krigen. I denne saken er det grunn til å peke på at de berørte menneskene har kjempet en kamp i mange år, mot et trygdevesen som med sin feilaktige behandling har forvoldt ekstra skade.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre mener at denne og lignende saker representerer et mørkt og skammelig kapittel i norsk etterkrigshistorie.

FORSLAG FRA MINDRETALL

Forslag fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre:

Forslag 1

Stortinget ber Regjeringen utrede en billighetserstatningsordning for huleboerne og de tvangsdeporterte i Finnmark og Nord-Troms, og ber Regjeringen komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Forslag fra Fremskrittspartiet:

Forslag 2

Stortinget ber Regjeringen legge fram forslag om en erstatningsordning for nordmenn i afrikansk fangenskap under den andre verdenskrig.

KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og råår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Dokument nr. 8:64 (2006–2007) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Robert Eriksson, Arne Sortevik, Karin S. Woldseth og Kari Kjønås Kjos om å sørge for at ofrene etter bombingene av Laksevåg og Holen skole får sine søknader om krigspensjon vurdert på nytt – vedlegges protokollen.

Oslo, i arbeids- og sosialkomiteen, den 3. juni 2008

Karin Andersen

leder

André N. Skjelstad

ordfører

Vedlegg 1**Brev fra Arbeids- og inkluderingsdepartementet v/statsråden til arbeids- og sosialkomiteen, datert 2. mai 2007****Dokument 8:64 (2006-2007) – forslag fra stortingsrepresentantene Robert Eriksson, Arne Sortevik, Karin S. Woldseth og Kari Kjønnaas Kjos om å sørge for at ofrene etter bombingene av Laksevåg og Holen skole får sine søknader om krigspensjon vurdert på nytt**

Jeg viser til brev av 16. april 2007 fra arbeids- og sosialkomiteen der komiteen ber om departementets vurdering av forslag fremmet i Dokument nr. 8:64 (2006-2007) som lyder:

"Stortinget ber Regjeringen sørge for at alle søknader om krigspensjon etter 1999, fra personer som var til stede på Laksevåg og Holen skole den 4. oktober 1944, blir tatt opp til ny vurdering."

Bombingen av Laksevåg og Holen skole høsten 1944 var en dypt tragisk hendelse der det største antall sivile omkom under krigsoperasjoner i Norge. Spesielt tragisk er det store antall barn som døde. For de som overlevde har bombingene satt varige spor.

Under behandlingen av krigspensjoneringslovene i 1946 uttalte sosialkomiteen saksordføreren:

"Mange vil, tross alt hva samfunnet kan gjøre for å bøte på følgende, gå ut av kampen med et tap, både personlig og økonomisk, som det ikke er mulighet for å kunne dekke. Det er den pris kampen måtte komme til å koste. Ingen økonomisk hjelp kan råde bot på de lidelser krigen på denne måten har ført med seg, men samfunnet må føle det som sin plikt, så langt det kan å råde bot på de økonomiske følger for dem som ble rammet av krigen eller falt som offer for sin deltakelse i frihetskampen."

Når vi nå mer enn 60 år etter krigen fortsatt behandler krigspensjoneringsaker, må vi ha disse ordene med oss.

Lovgivningen om krigspensjonering fra 1946 gir rett til pensjon til personer som har fått varig mén eller nedsatt arbeidsevne på grunn av krigsskade. I utgangspunktet skal dette baseres på en individuell vurdering.

Behandlingen av søknader om krigspensjon på grunn av psykiske plager ble i sin tid gjennomgått av det såkalte Eitingerutvalget. Praksis er siden 1990

basert på utvalgets forslag om presumsjon for årsaksammenheng. Dette innebærer blant annet at grupper av krigsdeltakere med psykiske plager får pensjon uten individuell vurdering. Etter en omfattende vurdering av de samme sakkyndige ble gruppen som omfattes av presumsjonen utvidet i 1995. Barn som ble begravd i ruinene over en viss tid etter et luftangrep omfattes av en presumsjonsordning, herunder barna fra Holen skole.

De som ikke går inn under ordningen med godkjenning ut fra presumsjon, kan få krigspensjon etter en konkret og individuell vurdering av den enkelte sak. I vurderingen legges det blant annet vekt på den enkeltes krigspåkjenninger, eventuelle skader/sykdom, helse- og ervervsmessig utvikling etter krigen og andre forhold og påkjenninger som kan ha hatt betydning.

Det er riktig at enkelte søknader om krigspensjon fra personer som ble rammet på Laksevåg i 1944 er blitt omgjort. Etter det jeg har fått opplyst er dette gjort på grunnlag av nye medisinske opplysninger.

Jeg har fått enkelte henvendelser med krav/ønske om at personer fra Holen skole i Laksevåg og tidligere huleboere fra Finnmark som var utsatt for traumatiske opplevelser under den andre verdenskrigen i større grad enn i dag bør få krigspensjon. Det er viktig at personer og grupper som tar opp spørsmål om korrekt og rettferdig behandling av skader som følge av påkjenninger under krig får saken sin grundig vurdert.

Nettopp av denne grunn ba departementet Arbeids- og velferdsdirektoratet om å foreta en grundig gjennomgang av praksis i disse sakene i de siste årene før 1990 og for årene etter 1990. Direktoratet ble også bedt om å redegjøre om gruppebehandling i krigspensjoneringen og har reist spørsmål om de retningslinjene/anvisningene som nå brukes er fullt ut tilfredsstillende. Dette er et omfattende arbeid, og direktoratet er gitt frist til 15. juni 2007.

Når Arbeids- og velferdsdirektoratets redegjørelse foreligger, vil departementet vurdere om det kan være aktuelt å se på enkelte sider av regelverk og praksis på nytt i disse sakene.

Vedlegg 2

Brev fra Arbeids- og inkluderingsdepartementet v/statsråden til arbeids- og sosialkomiteen, datert 1. november 2007

Spørsmål knyttet til videre behandling av saken om Laksevåg og Holen skole samt huleboerne

Jeg viser til brev av 12. oktober 2007 fra arbeids- og sosialkomiteen der komiteen ber om svar på noen spørsmål knyttet til videre behandling av saken om Laksevåg, Holen skole og tidligere huleboere.

Som kjent har Arbeids- og velferdsdirektoratet igangsatt et arbeid med å framskaffe en oppdatert, samlet psykiatrisk ekspertvurdering om senvirkninger av krigspåkjenninger hos barn. Prof. dr.med. Lars Weisæth skal lede dette arbeidet, og han skal ha med seg barnespsykiater Grete Dyb og psykiater Odd Hellesøy. Ekspertvurderingen skal etter planen leveres til direktoratet innen utgangen av året. Den vil deretter bli sendt Arbeids- og inkluderingsdepartementet sammen med direktoratets vurderinger og kommentarer.

Jeg vil følge opp denne saken. I den forbindelse vil jeg sende rapporten til Stortinget så snart jeg har mottatt den og har foretatt en vurdering av hvilke konsekvenser den eventuelt bør få for den videre behandlingen av saker om krigspensjon der barn var involvert. Jeg tar sikte på at dette kan gjøres i begynnelsen av 2008.

Jeg vil dessuten vise til at Arbeids- og velferdsdirektoratet har foretatt en gjennomgang og analyse av et utvalg krigspensjoneringsaker fra 1990 og senere. Undersøkelsen gjelder huleboerne på Sørøya og andre steder i Nord-Norge samt elevene på Holen skole i Bergen som ble rammet av bombeangrepet over Laksevåg 4. oktober 1944. Det er i undersøkelsen foretatt en omfattende analyse av alle relevante saker som befinner seg i krigspensjoningens arkiv i

NAV Drift og utvikling og av et utvalg av de sakene som befinner seg i Riksarkivet. Gjennomgangen omfatter 217 huleboer-saker og 73 Holen skole-saker.

Arbeids- og velferdsdirektoratet har redegjort for resultatet av gjennomgangen i den foreløpige rapporten fra av 2. juli 2007 og sluttrapporten av 14. september 2007. Det framgår at mange har fått godkjent sakene sine. Videre har gjennomgangen ikke avdekket forhold som indikerer at det har skjedd noen innstramning i praksis i de senere årene. En forklaring på at det kan virke som om praksis er strammet inn, er at påkjenningsnivået som er oppgitt i søknadene som er kommet inn de senere årene gjennomgående synes å ha vært vesentlig lavere enn i tidligere søknader. Gjeldende retningslinjer for behandlingen av disse sakene synes å være tilfredsstillende, men direktoratet mener likevel det kan være grunnlag for å be om en oppdatert psykiatrisk ekspertvurdering om senskader av krigspåkjenninger hos barn. Det er denne som nå er igangsatt og som vil foreligge ved årsskiftet.

Når det gjelder fremdriften i forhold til videre behandling av Dokument 8 forslaget, vil jeg peke på at det vil kreve betydelige ressurser å ta opp til ny vurdering alle søknader om krigspensjon etter 1999, fra personer som var til stede på Laksevåg og Holen skole under bombingene i 1944. En fullstendig gjennomgang av den aktuelle saksmassen i Riksarkivet er av direktoratet anslått til å ville kreve minst to årsverk. Etter mitt syn bør en derfor avvente den nevnte ekspertvurderingen før det tas endelig stilling til en eventuell ny vurdering av alle disse sakene.

Vedlegg 3**Brev fra Arbeids- og inkluderingsdepartementet v/statsråden til arbeids- og sosialkomiteen, datert 13. mai 2007****Videre behandling av saken om Laksevåg og Holen skole samt huleboerne**

Jeg viser til brev av 16. april 2007 fra arbeids- og sosialkomiteen der komiteen ber om departementets vurdering av forslag fremmet i Dokument nr. 8:64 (2006-2007) som lyder:

"Stortinget ber Regjeringen sørge for at alle søknader om krigspensjon etter 1999, fira personer som var tilstede på Laksevåg og Holen skole den 4. oktober 1944, blir tatt opp til ny vurdering."

Jeg viser også til mitt svarbrev av 2. mai 2007 og senere korrespondanse i denne saken, senest mitt brev av 29. april 2008.

Spørsmålet om krigspensjon til de såkalte huleboerne i Nord-Norge og til barna som ble utsatt for bombingene av Holen skole i oktober 1944, har vært tatt opp en rekke ganger. Blant annet har det vært reist påstander om at flere som tilhører disse gruppene ikke har fått krigspensjon fordi det har skjedd en innstramning av praksis de senere årene.

Regjeringen legger vekt på at personer og grupper som tar opp spørsmål om korrekt og rettfærdig behandling av skader som følge av påkjenninger under krig, får sine saker grundig vurdert. Arbeids- og velferdsdirektoratet fikk derfor i oktober 2006 i oppdrag fra Arbeids- og inkluderingsdepartementet å gjennomgå tidligere saker som gjaldt huleboere fra Finnmark og personer som opplevde bombingene av Laksevåg (Holen skole), og vurdere om det på bakgrunn av en objektiv dokumentasjon var mulig å si noe om praksisutviklingen. Videre ble direktoratet bedt om å gi en redegjørelse om gruppebehandling i krigspensjoneringen generelt og for tidligere huleboere og barn fra Holen skole spesielt. Departementet ba også om en vurdering av om de retningslinjene/anvisningene som nå brukes er tilfredsstillende.

I rapport av 15. september 2007 ga direktoratet en utførlig redegjørelse for lovene om krigspensjon og praktiseringen av regelverket. Direktoratet viste bl.a. til at utgangspunktet for praktiseringen av lovene om krigspensjon i denne type saker er de anvisninger som ble gitt av det såkalte "Eitingerutvalget" i 1988. Dette utvalget lanserte en ordning basert på godkjenning av psykiske lidelser ut fra presumsjon for årsakssammenheng. Utvalget konsentrerte seg først og fremst om å finne fram til grupper av krigsdeltakere der påkjenningene var så ekstreme at risikoen for senskader var til stede. Dette innebar likevel ikke at alle i en slik gruppe uten videre var

berettiget til pensjon. Retten til pensjon skulle – som tidligere – avgjøres ut fra en individuell og konkret vurdering av opplysningene i hver enkelt sak. Et avgjørende kriterium i denne sammenheng var om det forelå symptomer som inngikk i diagnosen posttraumatisk stressyndrom (PTSD). Ordningen ble godkjent av daværende Sosialdepartementet i 1990.

Det fremgikk videre av rapporten at huleboerne og barna fra Holen skole i visse tilfeller omfattes av presumsjonsregelen i henhold til Eitingerutvalgets innstilling, men ikke generelt som gruppe. Det vil si at de kunne få krigspensjon etter de ordinære reglene.

Når det gjelder spørsmålet om praksisutviklingen, konkluderte direktoratet med at det ikke kunne påvises tilfeller som indikerer at det fra myndighetenes side har skjedd noen innskjerping av praksis i denne type saker. Snarere har det skjedd en viss liberalisering de senere årene.

Gjeldende retningslinjer for behandlingen av disse sakene var etter direktoratets oppfatning tilfredsstillende, men det ble likevel påpekt at det kunne være grunnlag for å be om en oppdatert psykiatrisk ekspertvurdering om senskader av krigspåkjenninger hos barn. Dette fordi Eitinger-rapporten, som var den siste store utredningen om krigspåkjenninger, snart var 20 år gammel, og denne hadde heller ikke særskilt fokus på barn. Det kunne derfor være mulighet for at det i løpet av disse årene kan være generert ny kunnskap om hva slike påkjenninger eventuelt kan medføre av påkjenninger og senskader hos barn.

På denne bakgrunn bad Arbeids- og inkluderingsdepartementet direktoratet om å igangsette et arbeid med å fremskaffe en oppdatert, samlet psykiatrisk ekspertvurdering om senvirkninger av krigspåkjenninger hos barn.

Ekspertvurderingen "Varige psykiske skader etter krigshendelser i barndommen" ble avgitt i mars d.å. Kopi av rapporten følger vedlagt.

I rapporten gis det en grundig redegjørelse for påkjenninger barn i Norge ble utsatt for under den andre verdenskrig. Rapporten gir en beskrivelse og oppsummering av hvilke forutsetninger som må være til stede for at det kan oppstå senskader etter krigshendelser for dem som var barn under krigen. Ekspertgruppen har bestrebet seg på å finne fram til kriterier for en gruppevurdering i henhold til presumsjonsprinsippet når "krigshendelsen rammet en gruppe noenlunde likt i forhold til alvorlighetsgrad".

Ekspertgruppens anbefalinger i forhold til skolebarna på Holen skole og huleboerne er sammenfattet slik:

"Utvalget mener på grunnlag av det innsamlede datamaterialet at det er argumenter for at presumsjon som prinsipp for årsaksvurdering kan innføres der det dreier seg om spesielt alvorlige og enhetlige gruppepåkjenninger og de krigsrelaterte psykiske skadene er spesifikke. Konkret dreier dette seg om skolebarna på Holen skole som ble direkte rammet av bombing og som i voksen alder har fått påvist en psykisk skade/lidelse forenlig med posttraumatisk stresslidelse eller innen det posttraumatiske stressspektrum. Med dette menes et symptombilde hovedsakelig eller delvis preget av posttraumatisk angst (altså der en full eller delvis PTSD er til stede). Andre barn i Laksevåg og i Norge for øvrig som ble direkte rammet av bombing på samme måte som barna på Holen skole, vil også kunne bedømmes etter en slik presumsjon.

Mht. huleboerbarna i Finnmark har ekspertgruppen kommet til at påkjenningene var for forskjellige til at en felles gruppebasert vurdering kan legges til grunn. For grupper av disse med spesielt alvorlige påkjenninger og med de påregnelige følgetilstandene, vil imidlertid et presumsjonsprinsipp kunne legges til grunn. I øvrig må det foretas en individuell vurdering av krigspåkjenningen og den eventuelt varige psykiske skade."

Etter min oppfatning bringer rapporten fra ekspertgruppen fram ny og viktig kunnskap om senvirkninger av krigspåkjenninger hos barn, og den utgjør et viktig supplement og en videreføring av Eitinger-utvalgets innstilling fra 1988.

På bakgrunn av ekspertvurderingen er det etter min vurdering grunnlag for å legge om praksis for de av barna fra Holen skole som ble direkte rammet av bombing i 1944, og som har fått påvist psykisk skade forenlig med posttraumatisk stresslidelse (PTSD). Dette innebærer at barna på Holen skole kan gis krigspensjon på grunnlag av en vurdering basert på presumsjon. Tilsvarende omlegging av praksis gjøres også i forhold til andre barn i Norge som var utsatt for direkte bombing under krigen.

Når det gjelder huleboersakene, foretas det en ny gjennomgang av disse sakene med sikte på en vurdering av om noen vil kunne komme inn under de kriteriene som det legges opp til med hensyn til Holen skole-barna.

Praksisomleggingen gjøres gjeldende fra 1. mars 2008, og gis virkning inntil 3 år tilbake i samsvar med vanlig praksis.

Arbeids- og velferdsdirektoratet har opplyst at etaten av eget tiltak vil gå gjennom alle avslagssaker vedrørende barn fra Holen skole og huleboersakene på nytt. De personene dette gjelder vil derfor ikke måtte sende inn ny søknad eller på annen måte ta eget initiativ for å få sin sak vurdert på nytt. Det legges opp til at denne gjennomgangen gjøres i løpet av 2008.

Jeg er fornøyd med at det nå foreligger en løsning på denne vanskelige saken som har berørt og engasjert så mange.